

Tunnuslukuja ja tutkimuksia 4

Musiikkialan talous Suomessa 2012

Eero Tolppanen
Elements Music Oy
Lokakuu 2013

Music Finland

Kirjoittaja

Eero Tolppanen on Elements Music Oy:n A&R-johtaja ja osakas. Tolppanen on valmistunut Tampereen ammattikorkeakoulusta BBA:ksi ja jatkanut sen jälkeen opintojaan Taideyliopiston Sibelius-Akatemian Arts Management -maisterikoulutuksessa.

Elements Music on suomalainen musiikkikustannusyhtiö, jonka edustamia musiikin tekijöitä ovat muun muassa Risto Asikainen sekä Jaakko Salovaara. Elementsin edustamia kappaleita ovat levyttäneet useat koti- ja ulkomaiset huippuartistit. Lisäksi Elements Music tarjoaa asiantuntijapalveluita musiikkialaan liittyvissä kysymyksissä.

ISSN 2243-0210
Graafinen suunnittelu: L E R O Y
Painopaikka: Why Print Oy

Sisällys- luettelo

Tiivistelmä.....	5
Johdanto	6
Miten musiikkialan talouden luvut arvioidaan?.....	7
Musiikkialan talous Suomessa vuonna 2012.....	11
Elävä musiikki – 413,8 miljoonaa euroa	11
Äänitteiden vähittäismyynti – 67,9 miljoonaa euroa.....	15
Tekijänoikeuskorvaukset – 79,6 miljoonaa euroa	16
Apuhahat – 18,7 miljoonaa euroa	19
Koulutus – 270 miljoonaa euroa.....	19
Yhteenveto	20
Lähteet.....	22

Tiivistelmä

Tässä julkaisussa selvitetään musiikkialan talouden rahallinen kokonaisarvo Suomessa vuonna 2012. Selvitys keskittyy musiikkialan suppeaan klusteriin eli alan ytimeen. Ydin itsessään koostuu kolmesta keskeisestä sektorista: elävä musiikki, tekijänoikeuskorvaukset sekä äänitteiden vähittäismyynti. Näiden lisäksi arvoon on laskettu mukaan musiikkialalle jaettavat apurahat sekä musiikin koulutus.

Vuonna 2012 musiikkialan talouden arvo on 837,2 miljoonaa euroa. Suurin sektori on elävä musiikki, joka muodostaa 413,8 miljoonalla eurolla noin puolet alan kokonaisarvosta. Tekijänoikeuskorvauksien arvo on 79,6 miljoonaa euroa ja äänitteiden vähittäismyyntin arvo on 67,9 miljoonaa euroa. Apurahat tuovat alalle 18,7 miljoonaa euroa ja koulutuksen arvoksi on arvioitu 270 miljoonaa euroa.

Julkaisu on jatkoa vuonna 2012 tehdylle selvitykselle *Musiikkialan talous Suomessa 2011*, jossa musiikkialan kokonaisarvoksi saatiin 817,7 miljoonaa euroa. Vertailussa on otettu huomioon tarkentuneet tiedot vuoden 2011 summista. Ala on kasvanut vuoden aikana kokonaisuutena 1,6 prosenttia. Myös pitkään laskusuunnassa ollut äänitemyynti on lähtenyt kasvuun digitaalisen myynnin ja suoratoistopalveluiden vaikutuksesta. Selkeää kasvua on ollut myös esimerkiksi tekijänoikeuskorvauksissa sekä orkesterien ja Kansallisoopperan kokonaisrahoituksessa.

Selvityksen lähteinä on käytetty pääosin alan etujärjestöjen keräämiä ja julkisesti saatavilla olevia tietoja. Lähteet ja menetelmät on mahdollisuuksien mukaan rinnastettu Iso-Britanniassa ja Ruotsissa tehtyihin vastaaviin selvityksiin, jotta selvitystä on mahdollista käyttää myös kansainväliseen vertailuun.

Johdanto

Tämä selvitys on jatkoa vuonna 2012 tehdylle raportille *Musiikkialan talous Suomessa 2011*¹, jossa suomalaisen musiikkialan talouden luvut koottiin kansainvälisesti vertailukelpoisella ja vuosittain päivitettävällä menetelmällä. Vuonna 2011 Suomen musiikkialan talouden koko oli 817,7 miljoonaa euroa. Tästä isoin yksittäinen kokonaisuus oli elävä musiikki 404 miljoonan osuudella. Kokonaisarvoon laskettiin mukaan myös koulutus. Ilman koulutussektoria musiikkialan arvoksi saatiin 553,5 miljoonaa euroa.

Tässä selvityksessä luvut päivitetään vuodelle 2012 ja verrataan muutosta vuoteen 2011. Metodi ja rajaus ovat samoja kuin edellisessä raportissa. Vuoden aikana kokonaistalous on kasvanut 1,6 % ja on nyt 837,2 miljoonaa euroa.

Myös vuoden 2011 summa on samalla päivittynyt täydentävien tietojen perusteella, ja vertailussa on käytetty päivittyneitä lukuja. Joitain lukuja taas ei ole mahdollista tai mielekäästä päivittää vuosittain, ja kokonaistalouden arvossa vuonna 2012 on käytetty näiltä osin samoja lukuja kuin edellisenä vuonna.

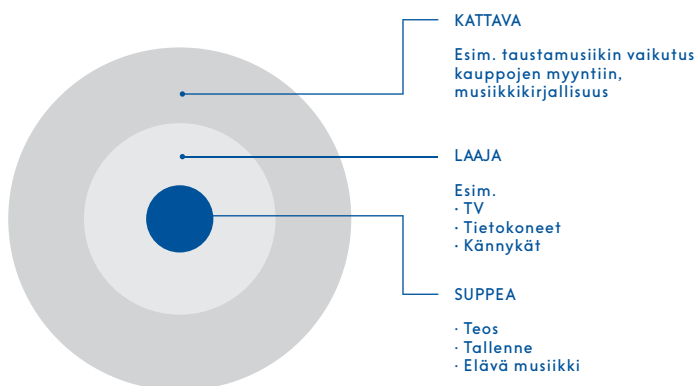
Edellisessä selvityksessä arvioitiin myös musiikkialan työllistävyys eri lähteiden perusteella. Alalla arvioitiin työskentelevän noin 30 000 ihmistä, joista suuri osa on osa-aikaisia muusikoita. Arviota ei ole tarpeen päivittää vuosittain, joten tässä raportissa työllisyysvaikutuksista on mainittu vain selkeästi uusien tietojen osalta.

1. Eero Tolppanen & Tommi Tuomainen: Musiikkialan talous Suomessa 2011. Music Finland – Tunnuslukuja ja tutkimuksia 2, kesäkuu 2012.

Miten musiikkialan talouden luvut arvioidaan?

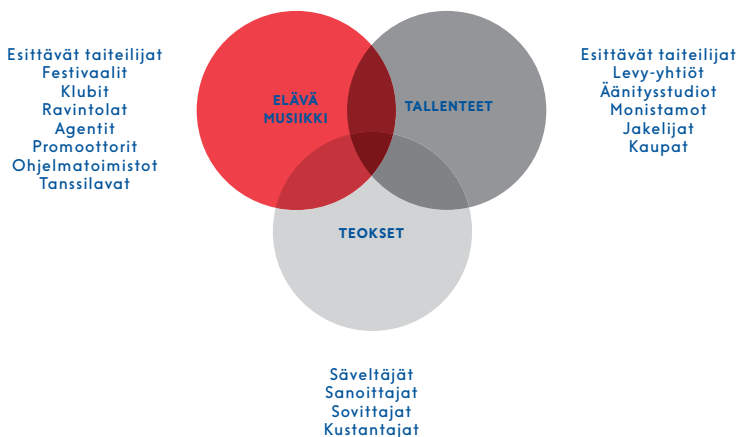
Tässä selvityksessä keskitytään musiikkialan ytimeen eli suppeaan klusteriin (kuva 1, ks. klusterin käsitteestä myös Aku Alanen²). *Suppean klusterin* muodostavat alan toimijat, joiden tulovirta muodostuu suoraan musiikkiin liittyvistä tuotteista tai palveluista. Seuraava taso on *laaja klusteri*, jossa musiikki liittyy tarjoamaan välillisesti, mutta toimijat eivät varsinaisesti myy suoraan musiikkituotteita. Laajin eli *kattava klusteri* sisältää kaiken, missä musiikilla voidaan olettaa olevan jonkinlaista merkitystä, mutta jonka tarkkaa vaikutusta on haastava mitata – esimerkiksi taustamusiikin vaikutus kauppojen myyntiin.

KUVA 1. TOIMIALAKLUSTERIT

2. Aku Alanen: Miljardin klusteri. Tieto&Trendit 4–5/2009.

KUVA 2. MUSIIKKIALAN YDIN

Alan kokonaisarvon määrittämisen lähtökohtana ovat musiikkialan ytimen – suppean klusterin – muodostavat, erilaisiin tulovirtoihin perustuvat sektorit. Järjestämme sektorit yritysten ja niiden liiketoimintojen mukaan kolmeen eri pääsektoriin (katso tarkemmin kuva 2). Kunkin sektorin sisällä eri toimijat muodostavat arvoketjun, ja samankaltaiset toimijat ovat yleensä kilpailuasetelmassa toisiinsa nähden. Lisäksi yhä useammin eri sektoreiden toiminnot yhdistyvät, ja esimerkiksi levy-yhtiöllä on ohjelmatoimisto saman katon alla.

Sektoreille kohdistuvilla tulovirroilla ajatellaan alan ”ulkopuolelta” tulevia rahoja eli kuluttajien maksamaa loppuhintaa tai musiikin käyttäjien maksamia korvauksia, jotka tuloutuvat lopulta sektorin sisällä eri toimijoille arvoketjun mukaisesti (kuva 3). Näin vältymme laskemasta musiikkialan sisällä liikkuvia rahavirtoja useampaan kertaan, esimerkiksi levy-yhtiön maksamaa korvausta äänitysstudiolle.

Myös julkisen sektorin rooli musiikkialan tulonmuodostuksessa on erittäin merkittävä esimerkiksi valtionosuuksien ja apurahojen muodossa, ja se linkittyy kaikille musiikkialan ytimen alueille. Etenkin musiikkialan koulutus on tärkeä koko alan kannalta. Vaikka julkista rahoitusta ei voi pitää varsinaisesti liikevaihtona, sitä ei voi jättää ulkopuolelle vääristämättä kokonaiskuvaa.

Kun sektorien limittyneisyys huomioidaan ja julkisen sektorin rooli otetaan mukaan, voidaan kokonaistalouden muodostuminen laskea neljästä tulovirrasta (kuva 4).

Sektorikohtainen jaottelu toimii hyvin, kun kuvataan musiikkialaa yleisesti. Tarkasteltaessa rahavirtoja sektoreittain törmätään kuitenkin haasteisiin: yksittäisen yrityksen rahavirrat perustuvat usein eri sektoreiden keskinäiseen vuorovaikutukseen ja tilityksiin, kuten jo klusterin määritelmä antaa ym-

KUVA 3. YKSINKERTAISTETTU ESIMERKKI
ARVOKETJUSTA TALLENESEKTORILLA

märtää. Tämä limittyneisyys on tärkeä huomioida; tässä selvityksessä nämä päällekkäisyydet on pyritty eliminoimaan kokonaisarvoa laskettaessa mahdollisimman hyvin.

Toisenlaisen ratkaisun on tehnyt Tilastokeskuksen Aku Alanen³ uusimmassa musiikkialan taloutta selvittävässä artikkelissaan. Alanen on artikkelissaan laskenut musiikkialan tuottaman arvonlisäyksen⁴ sekä arvioinut musiikkialan kokonaismarkkinaa. Alanen on ottanut mukaan musiikkitoimintaan myös mm. radio- ja tv-toiminnan, soitinvalmistuksen ja kaupan sekä kuuntelulaitteet, jotka kaikki on rajattu tämän selvityksen ulkopuolelle. Kokonaisarvonlisäykseksi vuodelle 2009 hän on näin saanut 677,4 miljoonaa euroa ja kokonaismarkkinaksi vuodelle 2010 1 474,1 miljoonaa euroa. On huomioitava, että kokonaismarkkinassa on mukana myös päällekkäisyyttä eri sektorien, myös alan sisäisten sektorien välillä.

Erilaiset laskutavat huomioiden luvut Alasen tutkimuksessa ja tässä selvityksessä ovat samaa suuruusluokkaa. Mikäli Alasen tutkimukseen sovelletaan tässä selvityksessä käytettyjä rajoituksia, saadaan arvonlisäykseksi noin 632 miljoonaa euroa ja kokonaisarvoksi 1 054 miljoonaa. Alasen kokonaisarvon sisältämät päällekkäisyydet huomioiden todellisen kokonaisarvon voisi karkeasti arvioida olevan noin 800 miljoonassa eurossa, joka vastaa tämän selvityksen tuloksia.

Tätä selvitystä vastaavat tutkimukset on tehty myös Iso-Britanniassa⁵ ja Ruotsissa⁶. Ruotsissa musiikkimarkkinan kokonaisarvoksi vuonna 2011 saatiin noin 700 miljoonaa euroa. Tässä ei ole mukana koulutuksen osuutta, joten lukua tulee verrata Suomen 553,7 miljoonaan euroon; tämän mukaan Ruotsin musiikkimarkkinan koko on noin 30 % Suomea suurempi. Iso-Britanniassa kokonaisarvo oli vuonna 2011 noin 4,5 miljardia euroa.

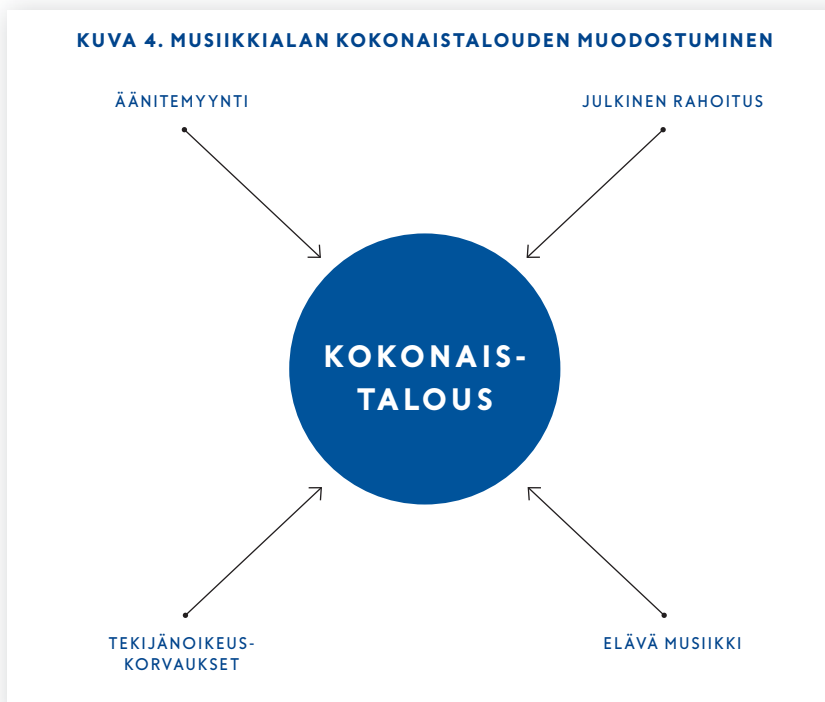
3. Aku Alanen: Elävä musiikki eteni taantumassakin. *Tieto & Trendit* 4–5/2012.

4. Arvonlisäyksellä tarkoitetaan musiikkialalle jäävää rahaa, eli kokonaisarvosta on vähennetty muille aloille maksettavat rahavirrat.

5. Nicholas Brookes: Adding up the UK Music Industry for 2011. (www.prsformusic.com/economics).

6. Linda Portnoff & Tobias Nielsén: Musikbranschen i siffror. Statistik för 2011. Tillväxtverket, Rapport 0143

KUVA 4. MUSIIKKIALAN KOKONAISTALOUDEN MUODOSTUMINEN

MITEN TIEDOT KERÄTÄÄN?

Musiikkialan eri sektoreiden luvuista on olemassa kohtuullisen hyvin tietoa.⁷ Sektorikohtaiset luvut ovat useimmissa tapauksissa etujärjestöjen keräämiä ja julkisesti saatavilla. Julkisten lukujen käyttäminen on tärkeää laskelman toistettavuuden kannalta. Niiltä osin, kun tietoa ei ole ollut valmiiksi saatavilla, on kuitenkin haastateltu alan toimijoita luotettavan käsityksen saamiseksi. Haastatellut henkilöt ja organisaatiot on lueteltu tutkimuksen lopussa.

7. Hannu Tolvasen julkaisu musiikkialan tilastoinnista on toiminut tämän tutkimuksen hakuteoksena. Hannu Tolvanen: Tilastojen sinfonia - Musiikkielämä numeroina. Finnish Music Express -hanke. Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 14 /2012

Musiikkialan talous Suomessa vuonna 2012

ELÄVÄ MUSIIKKI – 413,8 MILJOONAA EUROA (+2,6 %)

Selvityksemme arvio elävän musiikin rahallisesta arvosta perustuu Teoston keräämiin tekijänoikeustuloihin yksityissektorin osalta sekä orkestereiden ja Kansallisoopperan vuotuisen kokonaisrahoitukseen. Lisäksi mukaan on laskettu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon musiikkiin käyttämät rahat sekä sotilasmusiikki.

Arviomme elävän musiikin rahallisesta arvosta vuonna 2012 on yhteensä 413,8 miljoonaa euroa, jossa kasvua on 2,6 % vuoteen 2011 verrattuna (403,4 milj. euroa).

Teosto keräsi vuonna 2012 yhteensä noin 5,3 miljoonaa euroa koko elävän musiikin kentältä. Tästä johdettuna (ks. laskutavasta tarkemmin alempana) elävän musiikin arvoksi yksityissektorin osalta vuonna 2012 saadaan noin 216,3 miljoonaa euroa. Edellisvuoteen verrattuna kasvua on 1,9 %, mikä vastaa vuonna 2011 Suomen Ohjelmatoimistot ja Agentit ry:n (SOA) toimialabaro-metrissään esittelemää näkemystä elävän musiikin alan kehityksestä.⁸

Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n tilastoiman orkesterikentän kokonaisrahoitus vuonna 2012 oli noin 77,3 miljoonaa euroa (74,1 milj. euroa), jossa on kasvua edellisvuoteen 4,3 %. Kasvu selittyy kasvaneina yleisömäärinä sekä kunnallisten avustusten hienoisena suurenemisena. Valtion osuus sekä harkinnanvaraiset avustukset pienivät noin 200 000 eurolla ja lasku tällä saralla on ollut trendi jo useamman vuoden ajan. Nyt kun valtiontalouteen liittyy lisäksi huomattavia säästöpaineita, on valtion kulttuuriin käyttämä raha entistä suuremman leikkausuhan alla.⁹

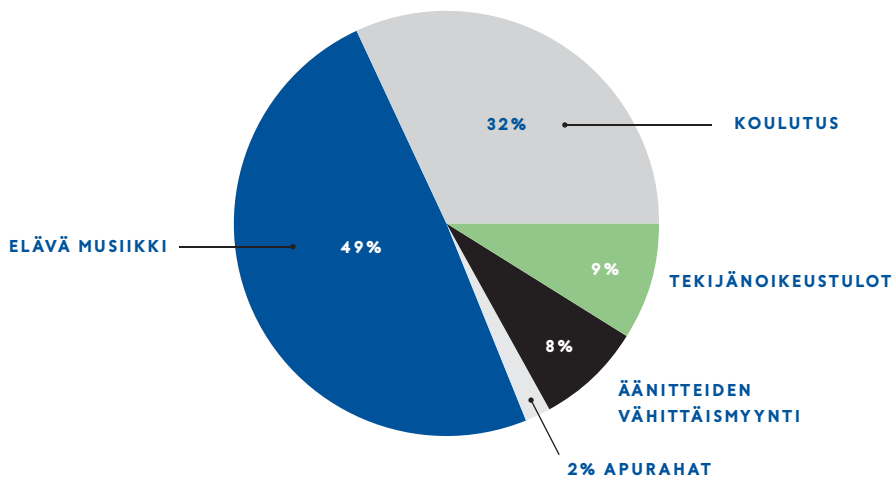
Kansallisoopperan kokonaisrahoitus oli vuonna 2012 noin 55,9 miljoonaa euroa (52,7 milj. euroa), joka muodostuu oman toiminnan tuotoista sekä valtion osuudesta.¹⁰ Kasvua edellisvuoteen on 6,1 %, mikä kertoo sopeuttamistoimien ja uusien yhteistyökumppanuuksien positiivisesta vaikutuksesta. Myös Kansallisooppera ilmaisee vuosikertomuksessaan huolensa valtionosuuksien pienenemisestä tulevaisuudessa. Tämä nähdään suurimpana strategisena riskinä tulevaisuudessa ja saattaa tarkoittaa lisää sopeuttamistoimia.

8. Toimialabarometri 2011. Suomen Ohjelmatoimistot ja Agentit ry.

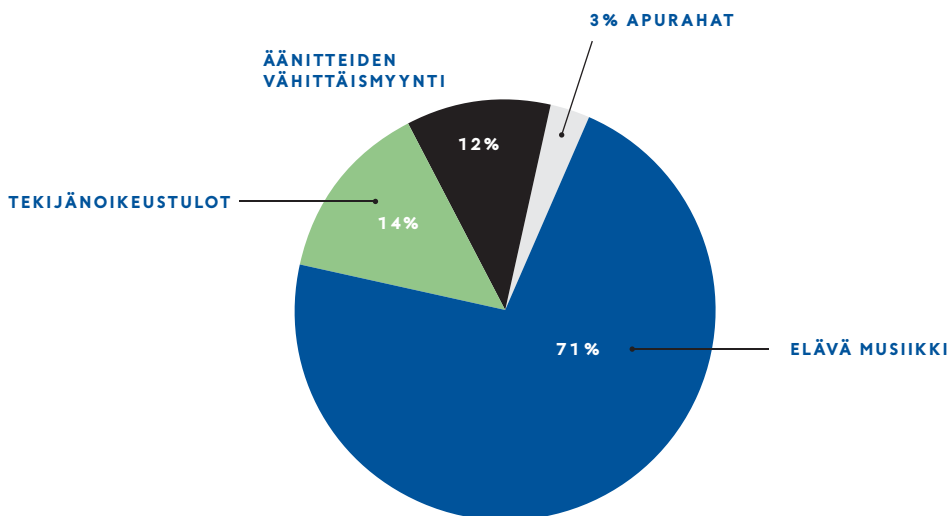
9. Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n vuosikertomus 2012. http://www.sinfoniaorkesterit.fi/assets/statistics/Vuosikertomus_2012.pdf.

10. Suomen Kansallisoopperan säätiön vuosikertomus 2012. http://www.ooppera.fi/filebank/2139-Suomen_Kansallisoopperan_saation_vuosikertomus_2012.pdf.

KUVA 5. SEKTORIEIN OSUUDET
KOKONAISTALOUSTESTA (YHT. 837,2 MILJ. €)

KUVA 6. SEKTORIEIN OSUUDET
KOKONAISTALOUSTESTA ILMAN KOULUTUSTA
(YHT. 567,2 MILJ. €)

**MUSIIKKIALAN TALOUS SUOMESSA VUOSINA
2012 JA 2011 (MILJOONAA EUROA)**

	2012	2011	MUUTOS
ELÄVÄ MUSIIKKI	413,8	403,4	2,6 %
Yksityinen sektori	216,3	212,2	1,9 %
Orkesterit	77,3	74,1	4,3 %
Kansallisooppera	55,9	52,7	6,1 %
Kirkko	54,0	54,0	0,0 %
Sotilasmusiikki*	10,4	10,4	0,0 %
ÄÄNITTEIDEN VÄHITTÄISMYyntI (IFPI)	67,9	66,5	2,1 %
TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSET	79,6	77,9	2,3 %
Säveltäjät, sanoittajat, sovittajat ja kustantajat (Teosto)**	56,5	54,6	3,5 %
Tuottaja-, taiteilija- ja muusikkokorvaukset (Gramex)	19,7	19,2	2,6 %
Kustantajien suoraliensiointi (Musiikkikustantajat)	3,4	4,1	-15,8 %
APURAHAT	18,7	18,0	3,8 %
Yksityisten säätiöiden tuki musiikille*	5,0	5,0	0,0 %
Valtion apurahat (Taike ja OKM)	7,3	6,5	11,4 %
Kuntien avustukset *	4,0	4,0	0,0 %
ESEK ja Luses**	2,4	2,5	-2,3 %
KOKONAISTALOUS ilman koulutusta	567,2	553,7	2,4 %
Luvusta on vähennetty sektoreille päällekkäinen summa.**			
KOULUTUS	270,0	270,0	0,0%
KOKONAISTALOUS	837,2	823,7	1,6 %
Luvusta on vähennetty sektoreille päällekkäinen summa.**			

*) Luku on arvio perustuen useaan lähteeseen ja sen vuosittainen päivittäminen ei ole mahdollista

**) Tekijänoikeustuloihin kuuluvat mekanisointimaksut sekä elävän musiikin korvaukset sisältyvät sektorikohtaiseen lukuun, mutta ne on vähennetty kokonaistaloudesta kaksinkertaisen kirjaamisen välttämiseksi. Samoin kokonaistalouden arvosta on vähennetty ESEKin ja Lusesin apurahat, jotka muodostuvat muilta sektoreilta saaduista maksuista.

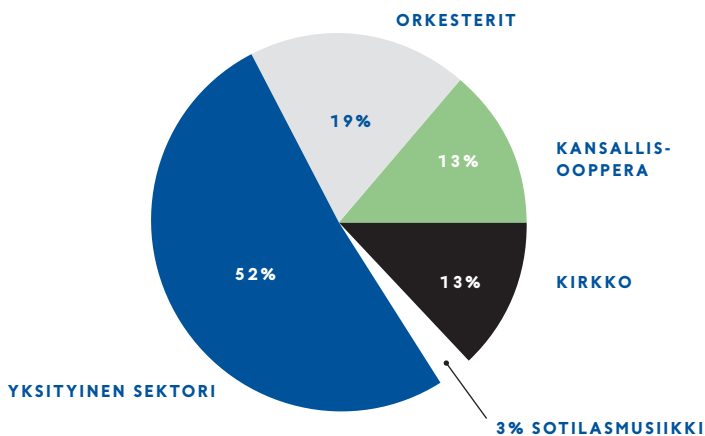
Kirkon ja sotilasmusiikin osalta luvut ovat samat kuin vuonna 2011, koska niiden vuotuinen päivittäminen ei ole tiedon puuttuessa mahdollista. Laskentaperustetta Kansallisoopperan kokonaisrahoituksesta on muutettu vuodesta 2011 siten, että se käsittää oopperan kokonaisrahoituksen sisältäen oman toiminnan tuotot ja valtion avustukset. Sama laskentatapa on päivitetty vuoden 2011 lukuihin vertailua varten.

MITEN YKSITYISSEKTORIN ARVO ON LASKETTU?

Teoston kokonaiskeräys elävän musiikin osalta on Teoston oman arvion mukaan 3,5 % lipunmyynnin arvosta. Lipunmyynnin arvioidaan muodostavan 70 % elävän musiikin tapahtumien kokonaistuotosta, joten jakamalla kokonaiskeräys sen osuudella lipunmyynnistä ja lisäämällä tähän 30 % voidaan arvioida koko elävän musiikin arvo yksityissektorin osalta.

Laskentatapaa käytettiin ensimmäisen kerran vuoden 2011 musiikki-alan talouden kokonais selvityksessä, ja silloin saatu arvio vastasi aiemmin esimerkiksi VAKA-hankkeessa¹¹ arvioitua summaa. Laskentatavan etuna on myös sen päivitettävyyys verrattuna tilannekohtaisempiin arvioihin, joita olisi alan pirstoutuneisuuden vuoksi sitä paitsi erittäin vaikea laskea. Vastaavaa laskentaa on käytetty myös MusikSverigen Ruotsissa teettämässä selvityksessä, joten se mahdollistaa myös kansainvälisten vertailun.¹²

KUVA 7. ELÄVÄN MUSIIKIN JAKAUMA

11. Nyt on musiikin vapaan kentän vuoro! Valtakunnallisen klubi- ja aluekiertuehanke VAKAn loppuraportti. Helsinki: Suomen Muusikkojen Liitto ry. & Valtakunnallinen klubi- ja aluekiertuehanke.

12. Linda Portnoff & Tobias Nielsén. Musikbranschen i siffror. Statistik för 2011. – Rapport 0143. Tillväxtverket 2013.

ÄÄNITTEIDEN VÄHITTÄISMYyntI – 67,9 MILJOONAA EUROAA (+2,1 %)

Äänitteiden myyntiä tilastoi Suomessa Musiikkituottajat – IFPI Finland ry. Musiikkituottajien jäsenyhtiöt kattavat IFPI:n arvion mukaan noin 95 % äänitteiden kokonaismyynnistä Suomessa.

Suomalainen äänitemyynti kasvoi vuonna 2012 ensimmäisen kerran vuosiin. Verottoman tukkumyynnin arvo oli nyt noin 42,2 miljoonaa euroa kasvaen 1,7 % edellisvuodesta.¹³ Vähittäismyynnin arvo oli tästä johtaen (ks. laskutavasta alla) noin 67,9 miljoonaa euroa, jossa kasvua 2,1 %.

Fyysisten äänitteiden myynti laski edelleen 7,5 % verrattuna edelliseen vuoteen. Kokonaiskasvu selittyi kuitenkin digitaalisten myynti- ja suoratoistopalveluiden suosion reippaalla lisääntymisellä, ja näiden osuudet olivat jo 27 % kokonaismarkkinoista. Etenkin suoratoistopalveluiden (erityisesti Spotify) suosio kasvoi huomasti, ja niiden maksamat korvaukset kasvoivat 57 % vuoteen 2011 verrattuna.

Digitaalisten palveluiden ja erityisesti suoratoistopalveluiden suosion kasvu on trendi myös muualla maailmassa ja erityisesti muissa Pohjoismaissa. Globaalit musiikkimarkkinat kasvoivat kokonaisuudessaan ensi kertaa sitten vuoden 1999, ja tämä selittyy pitkälti digitaalisten myyntikanavien kehittymisellä.¹⁴

IFPI on kerännyt ensi kertaa tietoa niin sanottujen New Business -toimintojen luvuista. Nämä luvut sisältävät esimerkiksi suoraliensioinnin yrityksille, mutta eivät artistien sponsorisopimuksia. Tietoa ei ole kuitenkaan vielä tarpeeksi saatavilla, jotta luotettavia lukuja voitaisiin esittää.

SUOMEN 10 MYYDYINTÄ KOTIMAISTA ÄÄNITETTÄ VUONNA 2012

1. Eri Esittäjiä – Vain elämää (WEA / Warner 2012) 164119 kpl
2. Robin – Koodi (Universal 2012) 117126 kpl
3. Eri Esittäjiä – Vain elämää jatkuu (WEA / Warner 2012) 81727 kpl
4. Robin – Chillaa (Universal 2012) 73439 kpl
5. Jukka Poika – Yhdestä puusta (KHY Suomen Musiikki / Warner Music 2012) 42429 kpl
6. Jesse Kaikuranta – Vie mut kotiin (Universal 2012) 38985 kpl
7. Chisu – Kun valaistun (HMC / Warner 2011) 31541 kpl*
8. Juha Tapio – Joululauluja (Kaiku Recordings 2012) 29080 kpl
9. Erin – Hunningolla (Warner 2011) 27 655 kpl**
10. Cheek – Sokka irti (WEA / Warner) 27467 kpl

* Julkaistu vuonna 2011. Kokonaismyynti 94970 kpl

** Julkaistu vuonna 2011. Kokonaismyynti 45374 kpl

13. Äänitemarkkinat Suomessa 2012. IFPI ry. www.ifpi.fi

14. Recording Industry in Numbers 2013. IFPI. www.ifpi.org

Äänitteiden vähittäismyynti ei kata suoratuontia eli kuluttajien suoraan ulkomaisilta jälleenmyyjiltä ostamia fyysisiä tai digitaalisia äänitteitä. Suoratuonnin volyyminä on olemassa erinäisiä arvioita ja osa arvioista on erittäinkin merkittäviä. Ulkomaiset jälleenmyyjät eivät kuitenkaan ole halukkaita julkaisemaan myyntilukujaan, joten tarpeeksi luotettavaa tietoa myynnin määrästä ei ole saatavilla.

MITEN ÄÄNITTEIDEN VÄHITTÄISMYYNIN ARVO LASKETAAN?

IFPI:n tuottamat tilastot perustuvat äänitteiden tukkumyyntiin, joten niihin ei ole laskettu vähittäiskaupan katetta tai verojen osuutta. Kuitenkin musiikkialan kokonaisarvoa määrittäessä vähittäismyynnin arvo on oleellinen tieto. IFPI on selvittänyt joitakin vuosia sitten äänitteiden vähittäismyynnin kokonaismarkkinoita. Vähittäiskaupan arvo voidaan tämän perusteella arvioida 161 % tukkumyynnin arvosta sisältäen vähittäiskaupan katteen ja arvonlisäveron. Äänitemyynnin arvo tässä selvityksessä on saatu siis kertomalla tukkumyynnin arvo kertoimella 1,61.

TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSET – 79,6 MILJOONAA EUROA (+2,3 %)

Tekijänoikeustulot ovat tekijänoikeuslakiin perustuvia korvauksia musiikin säveltäjille, sanoittajille, sovittajille, kustantajille, äänitetuottajille (levy-yhtiöt), äänitteillä esiintyvillä taiteilijoilla ja muusikoilla. Tekijänoikeustuloja kertyy usealta osa-alueelta kuten äänitteiden monistamisesta, radio- ja TV-soitosta, konserteista ja internetkäytöstä. Suomessa tekijänoikeustulot keräävät pääosin Teosto ja Gramex, jotka tilittävät ne edelleen oikeudenomistajille. Tietyiltä osin musiikkikustantajat laskuttavat tekijänoikeustuloja suoraan musiikin käyttäjiltä, ja nämä on huomioitu erillisessä luvussa.

Teosto – 56,5 miljoonaa euroa (+3,5 %)

Teosto edustaa noin 27 000:ta kotimaista ja lähes kolmea miljoonaa ulkomaista säveltäjää, sanoittajaa, sovittajaa ja musiikkikustantajaa. Teosto kerää ja tilittää musiikintekijöille ja kustantajille korvaukset heidän musiikkinsa julkisesta esittämisestä ja tallentamisesta. Musiikin käyttäjäasiakkaita Teostolla on noin 30 000 – mm. TV- ja radioyhtiöt, konserttien ja tapahtumien järjestäjät sekä muut musiikkia käyttävät yritykset ja yhteisöt. Teoston keräämät korvaukset on esitetty kuvassa.

Musiikin käyttäjiltä kerättyjen korvausten lisäksi Teosto kerää koko luovan alan puolesta yksityisen kopioinnin hyvitysmaksua opetus- ja kulttuuriministeriön valitsemiin jakokohteisiin. Valtio maksaa korvausta eri alojen tekijöille myös kirjastoista lainatuista teoksista. Teosto tilittää oikeudenomistajilleen musiikin tekijöiden osuudet hyvitysmaksuista ja lainauskorvauksista.

Fyysisten äänitteiden myynti oli vuonna 2012 laskussa, ja se näkyi pienene-

misenä myös näiden osuudessa NCB:n keräämistä mekanisointimaksuista, jotka Teosto tilittää edelleen oikeudenomistajille. Digitaalisten myyntien ja palveluiden kasvu kuitenkin kompensoivat fyysisten osuutta, ja Teoston kokonaiskeräys kasvoi vuodesta 2011.¹⁵

Teoston kokonaiskeräys vuonna 2012 oli noin 56,5 miljoonaa euroa (54,6 milj. euroa), joka on 3,5 % enemmän kuin vuonna 2011.¹⁶ Kokonaiskeräyksestä musiikintekijöille ja heidän edustajilleen tilitetty summa Teoston kulujen (13,4 %) jälkeen oli 49,2 miljoonaa euroa (47,2 milj. euroa). Suurin osa, 62 %, Teoston keräyksistä muodostuu television ja radion maksamista esityskorvauksista.

Teoston asiakkaaksi tuli vuonna 2012 noin 1000 uutta oikeudenomistajaa ja tilityksiä sai 10 043 kotimaista oikeudenomistajaa eli musiikintekijää, kustantajaa ja perillistä. Tekijöitä tästä määrästä on 8 642. Lähes 800 oikeudenomistajaa sai vuoden aikana Teostosta enemmän kuin 5 000 euroa.

MITEN ALAN SISÄISET PÄÄLLEKKÄISYYDET HUOMIOIDAAN?

Musiikkialan kokonaistaloutta arvioitaessa on huomioitava useita päällekkäisyyksiä, jotka syntyvät tekijänoikeustilityksistä alan sisällä. Äänitteitä tuottavat levy-yhtiöt maksavat tekijänoikeuskorvausta jokaisesta yksittäisestä kappaleesta, jota monistetaan fyysisessä tai digitaalisessa muodossa. Näin ollen osa äänitteiden loppuhinnasta muodostuu tästä korvauksesta, joka näkyy NCB:n (Nordic Copyright Bureau) kautta maksettavissa mekanisointimaksuissa. Näitä mekanisointeja kerättiin vuonna 2012 yhteensä 5,1 miljoonaa euroa.

Myös elävästä musiikista maksetaan tekijänoikeuskorvaukset esitettyjen kappaleiden tekijöille, joten konserttilipun hinnankin voidaan katsoa sisältävän tekijöiden osuuden. Tämä taas näkyy Teoston kerääminä elävän musiikin korvauksina, joita kerättiin 5,3 miljoonaa euroa vuonna 2012. Edellä mainitut tekijänoikeuskorvaukset tulee vähentää musiikkialan kokonaistaloudesta, jotta vältetään niiden kaksinkertainen kirjaaminen. Vähennyksiä on yhteensä 10,4 miljoonaa euroa.

Gramex – 19,7 miljoonaa euroa (+2,6 %)

Muusikko- ja tuottajakorvaukset kerätään tallenteiden julkisesta esittämisestä esimerkiksi radiossa, TV:ssä ja tapahtumissa. Suomessa tämän tekee Gramex ry, joka tilittää korvaukset eteenpäin tallenteilla esiintyville muusikoille sekä äänitteiden tuottajille eli useimmiten levy-yhtiöille. Lisäksi Gramex jakaa yksityisen kopioinnin hyvitysmaksuja edustamilleen tahoille sekä harjoittaa musiikin edistämistoimintaa Esittävän säveltaiteen edistämiskeskuksen (ESEK) nimissä.

15. Teoston vuosikertomus 2012. www.teosto.fi.

16. Teoston vuosikertomus 2012. www.teosto.fi. Luvut sisältävät yksityisen kopioinnin hyvitysmaksukorvaukset Teoston oikeudenomistajille.

Selvyyden vuoksi on hyvä erikseen korostaa eroa Teoston ja Gramexin keräämien korvausten luonteessa. Teoston keräämät korvaukset liittyvät säveltäjien, sanoittajien ja sovittajien luomiin teoksiin, kun taas Gramex keskittyy teoksia hyödyntäviin tallenteisiin.

Gramex keräsi vuodelta 2012 korvauksia yhteensä 19,7 miljoonaa euroa (19,2 milj. euroa). Tästä jaettiin edelleen oikeudenomistajille 13,7 miljoonaa euroa (11,5 milj. euroa), josta kotimaisen musiikin osuus oli 10,6 miljoonaa euroa. 2,1 % kasvu kerätyissä korvauksissa edellisvuoteen nähden selittyy uusista sopimuksista korvaustasosta sekä sopimusten kattavuuden parantumisella. Korvauksia maksettiin yhteensä 10 204 taiteilijalle ja 2 215 tuottajalle. Lisäksi ESEK myönsi avustuksia musiikin edistämistoimintaan yhteensä 1,9 miljoonaa euroa.¹⁷

Kustantajien suoralisensiointi – 3,4 miljoonaa euroa (-15,8 %)

Musiikkikustantajat omistavat teoskatalogeja ja saavat osan säveltäjien ja sanoittajien tekijänoikeuskorvauksista tätä kautta. Suomessa kustantaminen on verrattain pieni sektori, jolla toimii vain muutamia yrityksiä. Merkittävimmät ovat monikansallinen Warner/Chappell, joka omistaa erittäin suuren osan suomalaisista teoksista, sekä Universal Music Publishing. Näiden lisäksi pienempiä toimijoita ovat HMC (Helsinki Music Company), joka on osa Warner Music Finlandia sekä Elements Music. Erityisesti klassista musiikkia kustantaa Fennica Gehrman.

Teosto lisensoi suomalaista musiikkia kollektiivisesti suureen osaan käyttötarkoituksia, mutta on alueita, joihin Teostolla ei ole valtuuksia vaan musiikin tekijät tai heidän edustajansa lisensoivat teoksensa suoraan. Näitä ovat esimerkiksi internetkäyttö ja tietyt mainosyhteydet, esimerkiksi synkronointi, joka tarkoittaa äänen ja kuvan liittämistä audiovisuaaliseksi kokonaisuudeksi, sekä tekstiluvat karaoke-tallenteisiin.

Musiikkikustantajien suoralisensiointia tilastoi Suomen Musiikkikustantajat ry, jonka jäseniä ovat olleet kaikki suomalaiset musiikkikustantajat. Käytimme edellisessä selvityksessä tiedon puuttuessa vuoden 2010 lukuja, mutta olemme päivittäneet tähän selvitykseen oikeat luvut myös vuodelle 2011 vertailua varten.

Vuonna 2012 musiikkikustantajien suoralisensioinnin arvo oli 3,4 miljoonaa euroa, jossa on laskua 15,8 % vuoteen 2011 verrattuna. Tämä lasku selittyy osaltaan mekanisointimaksujen pienenemisellä, kun fyysisiä tallenteita ostetaan entistä vähemmän. Suurimmaksi osaksi suuri lasku johtuu kuitenkin yrityskaupasta, jonka johdosta merkittävä oppikirjakustantaja ei enää ilmoita lukuja Musiikkikustantajat ry:lle. Musiikkikustantajat ry:ltä saamissamme tilastoissa tämä näkyy siis graafisten oikeuden merkittävänä laskuna vaikka kyseinen kustantaja edelleen kerää korvaukset.¹⁸

17. Gramexin vuosikertomus 2012. www.gramex.fi

18. Pekka Sipilä. Suomen Musiikkikustantajat ry

APURAHAT – 18,7 MILJOONAA EUROA (+3,8 %)

Erilaiset julkiset ja yksityiset tahot jakavat vuosittain apurahoja musiikille. Yhteensä apurahoja myönnettiin vuonna 2012 noin 18,7 miljoonaa euroa (18,0 milj. euroa). Kasvua on näin ollen 3,8 % vuoteen 2011 verrattuna.

Suurimman osan valtion apurahoista taiteille jakaa Taiteen edistämiskeskus (ent. Taiteen keskus-toimikunta), joka jakoi säveltaiteelle vuonna 2012 erilaisia apurahoja yhteensä noin 4,7 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö jakaa suoria tukia säveltaiteelle, jotka olivat vuonna 2012 noin 2,6 miljoonaa euroa. Edellisessä selvityksessä näitä suoria tukia ei huomioitu, mutta nyt ne on otettu mukaan myös vuoden 2011 lukuihin vertailtavuuden vuoksi.

Yksityiset säätiöt jakavat myös apurahoja ja stipendejä, mutta näiden tarkasta määrästä ei ole tietoa. Yksityisten säätiöiden apurahojen ja stipendien määräksi arvioitiin vuoden 2011 selvityksessä noin 5 miljoonaa euroa ja käytämme nyt samaa lukua, sillä merkittäviä muutoksia tällä kentällä ei ole tiedossa.

Myös ESEK ja Luses, jotka ovat yhdistyneet vuoden 2013 aikana Musiikin edistämissäätiöksi (MES), ovat jakaneet erilaisia apurahoja musiikkialan toimijoille. Nämä avustukset on rahoitettu muiden sektorien maksuilla (suurin osa yksityisen kopioinnin hyvitysmaksuista), joten niitä ei lasketa kokonaisarvoon. ESEK ja Luses jakoivat avustuksia yhteensä 2,4 miljoonaa euroa vuonna 2012 (2,46 milj. euroa).

Edellämainittujen lisäksi kunnat jakavat erilaisia avustuksia, joista ei kuitenkaan ole saatavissa kootusti tietoa ja tämän tutkimuksen puitteissa niiden yksittäinen kerääminen ei ole mielekäästä. VAKA-hankkeen arvion perusteella kunnallinen tuki ainoastaan vapaan kentän elävälle musiikille olisi noin 4 miljoonaa euroa vuosittain. Tämä arvio on huomioitu kokonaisarvoa laskettaessa.

KOULUTUS – 270 MILJOONAA EUROA

Suomessa musiikkikoulutus on erittäin laaja-alaista ja hajautettu ympäri Suomen, mikä tekee lukujen keräämisestä erittäin työteliään prosessin ja lisäksi lukuja ei ole kaikilta osin saatavissa vuosittain.

Esitimme vuonna 2011 arvion koulutuksen arvosta perustuen Aku Alasen tekemään koosteeseen, jossa luvut perustuivat tietoon vuodelta 2009¹⁹. Vaikka arvio ei ole aivan tarkka, se kertoo kuitenkin musiikin koulutussektorin koosta Suomessa. Alanen teki päivitetyn koosteen vuonna 2012²⁰ perustuen 2011 lukuihin, ja käytämme tässä selvityksessä näitä lukuja sekä vuoden 2012 että 2011 osalta.

Esittämämme arvio musiikin koulutukseen Suomessa käytettävissä rahoista on 270 miljoonaa euroa vuonna 2012 ja 2011. Tässä on kasvua edelliseen arvioon (264,2 milj. euroa) noin 2,2 %. Julkisen talouden ollessa kovien sopeuttamispaineiden alla on mahdollista, että myös taiteiden koulutukseen käytetyt määrärahat supistuvat tulevaisuudessa. Tästä ei vielä ole annettu mitään julkisia lausuntoja.

19. Aku Alanen. Miljardin klusteri. Tieto & Trendit 4-5/2009.

20. Aku Alanen. Elävä musiikki eteni taantumassakin. Tieto & Trendit 4-5/2012.

Yhteenveto

Selvityksen tavoitteena oli arvioida musiikkialan taloutta Suomessa vuonna 2012 ja päätyä toimialan rahallista arvoa kuvaavaan kokonaisarvioon. Tätä arviota verrattiin myös vuoden 2011 selvityksessä saatuihin lukuihin. Metodiltaan selvitys tehtiin samalla tavalla kuin edellisenä vuonna, ja joitain menetelmiä ja lukuja myös tarkennettiin molempien vuosien osalta. Selvityksessä keskityttiin edelleen vain musiikkialan ytimeen – suppeaan klusteriin – jolloin kerrannaisvaikutukset esimerkiksi kauppojen myyntiin rajattiin ulkopuolelle. Koulutus otettiin mukaan, koska sen vaikutus tuntuu jokaisella sektorilla ja sen taloudellinen merkitys on suuri.

Suomen musiikkialan talouden kooksi vuonna 2012 arvioitiin 837,2 miljoonaa euroa, joka on 1,6 % enemmän kuin vuonna 2011 (823,7 milj. euroa). Arvio sisältää elävän musiikin, äänitemyynnin, tekijänoikeustulot, apurahat ja koulutuksen. Mikäli koulutus jätetään pois, on kokonaisarvo 567,2 miljoonaa euroa, jolloin kasvua on 2,4 % edellisvuoteen verrattuna (553,7 milj. euroa).

Kaikki musiikkialan sektorit kasvoivat vuonna 2012, ja selkeästi suurin yksittäinen sektori oli elävä musiikki, jonka arvo on 413,8 miljoonaa euroa. Kasvua vuoteen 2011 oli 2,6 %.

Äänitemyynti kasvoi ensi kertaa sitten vuoden 1999. Sen kokonaisarvo oli 67,9 miljoonaa euroa, jossa kasvua on 2,1 %. Kasvu selittyy digitaalisen myynnin ja suoratoistopalveluiden voimakkaalla kasvulla, joka kompensoi ensi kertaa fyysisten äänitteiden myynnin edelleen jatkuvaa laskua.

Tekijänoikeustuloja kerättiin yhteensä 79,6 miljoonaa euroa, joka on 2,3 % enemmän kuin edellisvuonna. Kasvun taustalla on uusien toimijoiden saaminen sopimusten piiriin, sopimusten tarkistaminen sekä digitaalisten tulonlähteiden kehittyminen.

Apurahoja myönnettiin 18,7 miljoonaa euroa, mikä on 3,8 % enemmän kuin vuonna 2011. Erityisesti valtion myöntämissä apurahoissa on tulevaisuudessa mahdollisesti laskupainetta yleisestä taloudellisesta tilanteesta johtuen.

Musiikin koulutukseen käytettyjen rahojen osalta päivitimme luvut 2011 tietoja vastaavaksi sekä vuodelle 2011 että 2012, kun edellisessä tutkimuksessa luvut olivat peräisin vuodelta 2009. Koulutukseen käytetty summa oli nyt 270 miljoonaa euroa, kun se vuonna 2009 oli 264,2 miljoonaa euroa. Tässäkin on siis ollut kasvua 2,2 %. Myös koulutukseen käytettyyn rahan, joka tulee julkisista varoista, kohdistuu mahdollisia laskupaineita tulevaisuudessa.

Tätä selvitystä lähes vastaavat tutkimukset on tehty Iso-Britanniassa ja Ruotsissa vuodelle 2011. Iso-Britanniassa sikäläinen tekijänoikeusjärjestö PRS arvioi maansa musiikkialan arvon olevan noin 4,5 miljardia euroa, joka on noin kahdeksankertainen Suomeen verrattuna, kun koulutusta ei huomioida. Ruotsissa alan kooksi arvioitiin vastaavasti noin 738 miljoonaa euroa eli noin kolmasosan enemmän kuin Suomessa.

Tulevaisuudessa suurimmat odotukset musiikkialan kasvamiseksi kohdistuvat erilaisten digitaalisten suoratoistopalveluiden kuten Spotifyn kehittymiseen sekä artistien ja repertuaarien parempaan hyödyntämiseen muun muassa yritysyhteistyössä. Suoratoistopalveluiden vakiintumisesta ja kasvusta osana musiikkialaa on jo selkeitä merkkejä, ja esimerkiksi Ruotsissa niiden tuottama arvo on jo ohittanut fyysisten äänitteiden myynnin. Mikäli tämä trendi toteutuu myös muualla maailmassa, on musiikkialalla kokonaisuudessaan odotettavissa kasvua myös tulevaisuudessa.

LÄHTEET

Haastatellut henkilöt ja organisaatiot

Alanen Aku, Tilastokeskus
 Forsberg Virpi, Suomen Musiikkikustantajat ry
 Hirvonen Leena, Esittävän taiteen edistämiskeskus
 Karhunen Paula, Taiteen edistämiskeskus
 Kontkanen Riina, Cupore
 Kyyrä Tommi, IFPI Finland
 Marttila Hannu, Gramex ry
 Salovaara Riikka, Luovan säveltaiteen edistämissätiö
 Sipilä Pekka, Suomen musiikkikustantajat ry
 Sirppiniemi Ano, Teosto ry
 Tiensuu-Nylund Mervi, Opetus- ja kulttuuriministeriö
 Tolvanen Hannu, Sibelius-Akatemia

Muut lähteet

Alanen, Aku. Elävä musiikki eteni taantumassakin. Tieto&Trendit 4–5/2012. Tilastokeskus.
 Alanen, Aku. Miljardin klusteri. Tieto&Trendit 4–5/2009. Tilastokeskus
 Brookes, Nicholas. Adding up the UK music industry for 2011. www.prsformusic.com/economics
 Gramexin vuosikertomus 2012. www.gramex.fi
 Nyt on musiikin vapaan kentän vuoro! Valtakunnallisen klubi- ja aluekiertuehanke VAKAn loppuraportti. Suomen muusikkojen liitto & Valtakunnallinen klubi- ja aluekiertuehanke 2011.
 Portnoff, Linda & Nielsén, Tobias. Musikbranschen i siffror. Statistik för 2011. Rapport 0143. Tillväxtverket 2013.
 Recording industry in numbers 2013. www.ifpi.fi
 Seurakuntien talous 2010. Kirkon taloudellinen vuosikirja 2010. www.sakasti.evl.fi
 Suomen kansallisopperan säätiön vuosikertomus 2011. Suomen kansallisoppera 2012. www.ooppera.fi/filebank/2139-Suomen_Kansallisopperan_saation_vuosikertomus_2012.pdf
 Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n vuosikertomus 2012. Vuosikertomus 2011. Suomen sinfoniaorkesterit ry 2012. www.sinfoniaorkesterit.fi/assets/statistics/Vuosikertomus_2012.pdf
 Toimialabarometri 2011. Suomen Ohjelmatoimistot ja Agentit ry.
 Tolvanen, Hannu. Tilastojen sinfonia – Musiikkielämä numeroina. Finnish Music Express hanke / Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 14 /2012.
 Teoston vuosikertomus 2012. Teosto ry 2013.
 Tolppanen, Eero & Tuomainen, Tommi: Musiikkialan talous Suomessa 2011. Music Finland - Tunnuslukuja ja tutkimuksia 2, kesäkuu 2012.
 Äänitemarkkinat Suomessa 2012. IFPI Finland. www.ifpi.fi

Music Finland
info@musicfinland.fi
T +358 (0)20 730 2230
Lauttasaarentie 1
FI-00200, Helsinki
www.musicfinland.fi

MUSIIKISTA - KAIKKI MITÄ HALUAT TIETÄÄ SUOMALAISESTA

Music Finland